

الحمد لله

www.Ketab.ir

اخلاق در آموزش دانشگاهی

نویسندگان:

دکتر رستم گل محمدی، دکتر مرتضی مطهری پور

دکتر محمد علی چراغی، دکتر محمد حقیقی

عنوان و نام پدیدآور : اخلاق در آموزش دانشگاهی / نویسندگان رستم گلمحمدی ... [و دیگران]. مشخصات نشر : قم : نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۹. مشخصات ظاهری : ۲۲۰ ص. شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۰۴۹-۱ وضعیت فهرست نویسی : فیپا یادداشت : نویسندگان رستم گلمحمدی، مرتضی مطهری پور، محمدعلی چراغی، محمد حقیقی. موضوع : آموزش عالی -- جنبه‌های اخلاقی موضوع : Education, Higher-- Moral and ethical aspects موضوع : Professional ethics Universities and colleges -- Moral and ethical aspects موضوع : اخلاق حرفه‌ای موضوع : شناسه افزوده : گلمحمدی، رستم، ۱۳۴۴ - شناسه افزوده : نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. دفتر نشر معارف رده بندی کنگره : LB۲۳۲۴ رده بندی دیویی : ۳۷۸/۰۱۴ شماره کتابشناسی ملی : ۶۱۱۱۱۱۲

اخلاق در آموزش دانشگاهی

نویسندگان: دکتر رستم گلمحمدی،
دکتر مرتضی مطهری پور،
دکتر محمدعلی چراغی،
دکتر محمد حقیقی
ناشر: دفتر نشر معارف
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹، ۱۰۰۰ جلد
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۰۴۹-۱
قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

۱	گفتار یکم - کلیات اخلاق در آموزش
۲	معنای اصطلاحی اخلاق
۳	اهمیت علم اخلاق
۳	خاستگاه احکام اخلاقی
۴	انواع پژوهش‌های اخلاقی
۶	ضرورت بحث از فلسفه اخلاق
۷	عمل اخلاقی
۸	قلمرو اخلاق
۱۰	اسلام و اخلاق
۱۳	تربیت اخلاقی
۱۵	تربیت‌پذیری
۱۵	رویکردهای تربیت اخلاقی
۱۷	تحلیلی از آداب و رسوم
۱۸	تفاوت اخلاق و آداب و رسوم
۱۹	قلمرو تربیت اخلاقی و رابطه آن با ادب‌آموزی
۲۲	ضرورت توجه به اخلاق در مراکز آموزش عالی
۲۴	اخلاق حرفه‌ای در آموزش
۲۶	الزامات اخلاقی در آموزش
۲۸	چگونگی تلفیق اخلاق در برنامه درسی
۳۰	رابطه اخلاق و قوانین آموزشی
۳۱	نقش و جایگاه معلم در انتقال ارزش‌های اخلاقی
۳۳	رسالت و مسئولیت استادان
۳۴	ارکان فرایند تدریس
۳۵	مراحل فرایند تدریس
۴۱	گفتار دوم - آداب معلمی در آموزه‌های اسلامی
۴۳	آداب و وظائف معلم نسبت به خود
۵۲	آداب و وظائف معلم با فراگیران

۶۳	آداب و وظائف معلم در امر تدریس و جلسه درس
۷۷	آداب و وظائف معلم در اشتغالات علمی
۸۳	گفتار سوم - تعامل استاد و دانشجو
۸۳	درس دادن - آموزش دادن
۸۴	مهارت روابط بین فردی
۸۶	انواع ارتباط
۸۶	فرآیند یادگیری
۸۹	تنظیم رابطه استاد و دانشجو
۸۹	نظم حرفه‌ای
۹۳	بازخورد آموزشی
۹۴	پرسش‌های کلاسی به مثابه ابزار تعامل
۹۷	کنترل هیجان‌ها
۹۷	هوش هیجانی
۹۹	اهداف هوش هیجانی
۹۹	مهارت‌های هوش هیجانی
۱۰۱	اصول کاربرد هوش هیجانی در تدریس
۱۰۲	راهبرد تعامل استاد و دانشجو
۱۰۳	عوامل پنهان در آموزش
۱۰۴	فضای فیزیکی آموزشی
۱۰۴	برنامه‌ریزی محیط عاطفی
۱۰۶	انگیزش
۱۰۸	روش‌های تقویت انگیزش
۱۱۰	تشویق و تنبیه
۱۱۲	همسو کردن استعدادهاى متفاوت فراگیران
۱۱۳	آیا فراگیران دچار ترس هستند؟
۱۱۴	هنر گوش دادن
۱۱۴	خودآگاهی معلم
۱۱۵	الگوهای صحیح در برخورد دیگران

۱۱۶	اثر هاله‌ای
۱۱۷	ارتباط غیر کلامی
۱۱۷	زبان بدن و نحوه بیان مطالب
۱۱۸	شناسایی و کنترل احساسات
۱۲۳	گفتار چهارم - کدهای اخلاق در آموزش
۱۲۴	حرفه‌مندی
۱۲۵	انواع مسئولیت‌های شغلی
۱۲۶	فضایل در اخلاق حرفه‌ای
۱۲۷	حقوق حرفه‌ای
۱۲۸	اصول بنیادی تصمیم‌گیری‌های اخلاقی
۱۳۱	اصول سلوک حرفه‌ای
۱۳۳	برخی مصادیق التزام اخلاقی
۱۳۴	منابع رفتار اخلاقی
۱۳۵	تصمیم‌گیری اخلاقی
۱۳۶	اهداف تدوین کدهای اخلاق در آموزش
۱۳۷	لزوم وجود کدهای اخلاقی در آموزش
۱۳۸	کدهای اخلاق حرفه‌ای
۱۴۰	کدهای رفتار
۱۴۲	اصول راهنما در الزامات اخلاق حرفه‌ای در آموزش
۱۴۴	آداب رفتاری استادان در متون دینی
۱۴۷	روش خود تنظیم در کنترل رفتارهای غیر اخلاقی
۱۴۹	جنبه‌های قانونی الزامات اخلاقی
۱۵۰	فرآیند تدوین کدهای اخلاق
۱۵۳	تجربه اونتاریو کانادا
۱۵۵	نقش کدهای اخلاقی معلمان
۱۵۶	نمونه کدهای اخلاق در آموزش
۱۵۶	استانداردهای حرفه‌ای کالج معلمان اونتاریو
۱۵۷	استانداردهای رفتاری کالج معلمان اونتاریو

۱۵۹	اصول اخلاقی انجمن آموزش و یادگیری اونتاریو
۱۶۶	کدهای اخلاق انجمن ملی آموزش امریکا (NEA)
۱۶۹	کدهای اخلاقی و اصول رفتار حرفه‌ای آموزش در فلوریدا
۱۷۲	بیانیه اخلاقی انجمن استادان دانشگاه‌های آمریکا
۱۷۹	گفتار پنجم - حل رویدادهای اخلاق در آموزش
۱۷۹	چالش‌های محیط دانشگاهی
۱۸۰	موضوعات اخلاقی / رویدادهای اخلاقی
۱۸۵	مبانی حل موضوعات اخلاقی
۱۸۷	درک کامل و تحلیل موضوع اخلاقی
۱۸۹	روش‌های تصمیم‌گیری اخلاقی
۱۸۹	روش خط‌کش
۱۹۲	روش ترازو
۱۹۳	روش فلوجارت
۱۹۴	روش کشف برتری انتخاب‌ها
۱۹۸	روش حل رویداد
۲۰۱	مقایسه روش‌های تصمیم‌گیری اخلاقی

پیشگفتار

خداوند متعال خود اولین معلم است، چنانچه فرموده است: "الرَّحْمَنُ، عَلَّمَ الْقُرْآنَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ، عَلَّمَهُ الْبَيَانَ" (الرحمن، ۱-۴)، به رحمت گسترده‌اش قرآن را به انسان آموخت، انسان را آفرید به او سخن گفتن را تعلیم داد تا اندیشه و احساس خود را آشکار سازد. در بیانی دیگر نیز به رفعت مقام و ترفیع درجات عالمان مؤمن به خدا و برتری آنان به سایر مؤمنان اشاره دارد؛ "يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ" (مجادله، ۱۱)، خداوند کسانی را که ایمان آورده‌اند و کسانی را که علم به آنان داده شده درجات عظیمی می‌بخشد و خداوند به آنچه انجام می‌دهید آگاه است. که این موضوع از اهمیت ویژه همراهی علم با ایمان و عمل صالح حکایت دارد و موجب تقرب انسان به خالق هستی خواهد شد و چنین علم و دانشی است که زمینه ساز خشیت عالم از پروردگار عالمیان است: "... إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ... " (فاطر، ۲۸)، به راستی از میان بندگان خدا، تنها دانشمندان نسبت به او خشیت دارند.

آدمی از آغاز تا پایان حیات خویش به طور فطری به ارزش های اخلاقی گرایش دارد و همواره شخصیت فرد با معیار فضایل و رذایل اخلاقی محک می خورد و هر کس در این سنجش به امتیاز بالاتری دست یابد در نزد خدای متعال و دیگران جایگاهی رفیع و ارزشمند خواهد داشت. بدین جهت در طول تاریخ بشریت، پیامبران الهی از آدم تا خاتم پیامبران-علیهم السلام- همواره زیربنای رسالت خویش را پاسخ به این نیاز فطری دانسته و با فراخوانی امت ها به پرستش یگانه آفریدگار جهان، با تکیه بر ارزش های اصیل اخلاقی در همه ابعاد زندگی، انسان ها را به رشد و رویش رهنمون کرده اند؛ از همین سلسله سفیران الهی، پیام آور اسلام است که علت برانگیخته شدن خود را اتمام و اکمال سجایای اخلاقی برمی شمارد "إِنِّي بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ" و امیرمؤمنان علی علیه السلام نیز دستورات اخلاقی و پای بندی به ارزش های الهی و انسانی را راهنمای نجات و موفقیت

بشریت دانسته و می فرماید: "لو کُنَّا لَا تَرْجُو جَنَّةَ وَلَا نَخْشَىٰ نَارًا وَلَا ثَوَابًا وَلَا عِقَابًا لَّكَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَطْلُبَ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مِمَّا تَدُلُّ عَلَىٰ سَبِيلِ النِّجَاحِ"^۲ اگر ما امید و ایمانی به بهشت و ترس و وحشتی از دوزخ، و انتظار ثواب و عقابی نمی‌داشتیم، شایسته بود به سراغ فضائل اخلاقی برویم، چرا که آنها راهنمای نجات و پیروزی و موفقیت هستند.

آنچه که به عنوان وجه تمایز بشر در زندگی بر سایر موجودات می‌باشد، امکان رشد و تعالی روح برای تکامل معنوی و جلب رضایت حق تعالی است. تمام انبیای مرسل آمده‌اند تا بگویند؛ ای انسان، تو آن گوهر نابی هستی که خداوند قادر متعال بعد از خلق وی به خود تبریک گفت. پس ای خردمند، قدر خود را بشناس و دنیا را نردبانی برای رشد معنوی خود قرار بده و ظرف وجودی خود را از آلودگی‌ها پاک کن تا خالق زیبایی‌ها، آن را از عشق خود لبریز نماید. اگر کسی طعم شیرین انس با آن خالق عشق و معرفت را چشیده باشد می‌داند که او همه بندگان را دوست دارد و طالب کمال وجودی آنهاست. ای عزیز، بدان که تو همواره در معرض و حضور او هستی، پس مراقب باش تا کاری نکنی که او را برنجانی. دست افتاده‌ای را بگیر و گمراهی را هادی باش، از چشمه نور علم، که خود چشیده‌ای، به جویندگان بپشان که حاصل آن، رضایت خدا و کامروایی و خوشنمایی در دنیا و انس با اولیای الهی در آخرت خواهد بود. اگر افتخار پوشیدن جامه معلمی را پیدا نموده‌ای بدان که به فرموده امام راحل (قدس سره) معلمی شغل انبیاء است. بدان که کشتار فهم و روح دانشجویان را به تو سپرده‌اند، پس باید بکوشی تا به انبیای الهی بلکه به خداوند متعال شباهت پیدا کنی. خالص باشی تا بتوانی شاگردانت را رشد دهی و صدقه جاریه و باقیات صالحات خود گردانی، روح را جلا دهی و نامت را جاودانه سازی چنانکه حق تعالی فرمود: "قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا" (شمس، ۱۱-۱۰) آن کس که نفسش را پاک گردانید قطعاً رستگار شد و هر کس که به معصیت و گناه آلوده‌اش ساخته، نومید و محروم گشته است.

مباحث موجود در کتاب حاضر، طی یک دوره ده ساله در کمیته اخلاق در آموزش دانشگاه علوم پزشکی همدان به تدریج مورد نقد و بررسی قرار گرفته و روش ارائه شده حل رویدادهای اخلاقی در ۱۷ کارگاه آموزشی ارائه و برگزار شده است. گروه نویسندگان این کتاب که وظیفه گردآوری و تدوین محتوا را داشته‌اند به شرح زیر می‌باشند:

- دکتر رستم گلمحمدی - استاد گروه مهندسی بهداشت حرفه‌ای، دانشگاه علوم پزشکی همدان
 - حجت الاسلام و المسلمین دکتر مرتضی مطهری‌پور - استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی البرز
 - دکتر محمدعلی چراغی - استاد دانشکده پرستاری و مدیر گروه آموزشی سلامت معنوی دانشگاه علوم پزشکی تهران
 - دکتر محمد حقیقی - استاد گروه روانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی همدان
- در اینجا لازم می‌دانیم از کلیه مسئولین محترم ادوار دانشگاه‌های ذکر شده و اعضای محترم کمیته اخلاق در آموزش دانشگاه علوم پزشکی همدان که در این مسیر حمایت، همفکری و همکاری نموده‌اند و همچنین از مدیریت محترم نشر معارف که متقبل چاپ این اثر شده است، کمال تشکر را داشته باشیم. از آنجایی که امکان هرگونه سهو قلم یا اشکالی در متن وجود دارد، از همه استادان محترم تقاضا داریم که نواقص و پیشنهادات خود را به ایمیل نویسنده مسئول کتاب به نشانی golmohamadi@umsha.ac.ir ارسال فرمایند.

گروه نویسندگان